

Financiële kennis Nederlandse huishoudens is beperkt

De mate waarin Nederlanders financieel zijn onderlegd is voor verbetering vatbaar. Dit blijkt uit een in 2005 gehouden enquête onder Nederlandse burgers. Ondervraagden kregen vijf eenvoudige vragen voorgelegd over rente en inflatie, waarmee hun basale financiële kennis en vaardigheden werden getoetst. Slechts 40% van hen beantwoordde alle vragen juist. Ook de basiskennis van Nederlanders op het terrein van beleggen schiet tekort, al past de kanttekening dat een goede vergelijkingsmaatstaf vooralsnog ontbreekt. In totaal werden acht beleggingsvragen aan het Nederlandse publiek voorgelegd. Nog geen 20% van de ondervraagden gaf op zeven of acht vragen het juiste antwoord. Personen die goed scoren op de kennisvragen blijken een nauwkeuriger beeld van macro-economische ontwikkelingen te hebben. In de moderne samenleving wordt een steeds groter beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van het individu bij het maken van financiële keuzes. Dit stelt eisen aan de financiële kennis en vaardigheden van de burger, niet alleen omwille van zijn eigen welzijn, maar ook voor het goed functioneren van markten voor financiële producten en diensten.

Toenemende aandacht voor financiële kennis en vaardigheden

De financiële geschooldheid van burgers krijgt de laatste jaren, vooral sinds het begin van dit decennium, steeds meer aandacht van beleidsmakers en financiële toezichthouders. Zonder uitpuittend te willen zijn, kan een aantal voorbeelden worden genoemd. De Amerikaanse Federal Reserve is in eigen land nauw betrokken bij een aantal initiatieven, samen met andere instellingen, om financiële scholing en bewustzijn te bevorderen en het belang van financiële kennis voor het nemen van financiële beslissingen door huishoudens te analyseren.¹ Hetzelfde geldt voor de Britse Financial Services Authority (FSA). Deze ondersteunt actief projecten om de financiële geschooldheid van specifieke groepen burgers te bevorderen. Onlangs, in juni 2005, publiceerde de FSA een verkenning naar de mogelijkheden van het meten van financiële bekwaamheid. De voornaamste oogmerken van deze verkenning zijn het bepalen van de relevante onderdelen van het begrip financiële bekwaamheid, het ontwerpen van een vragenlijst, en het construeren van een schaal waarlangs financiële bekwaamheid kan worden gemeten. Als belangrijke facetten van financiële bekwaamheid onderscheidt de FSA het kunnen beheren van geld, het vooruit plannen, het in staat zijn keuzes te maken en het kunnen vragen om hulp.²

In eigen land houdt DNB zich intensief bezig met de analyse van het financiële gedrag van gezinnen en de rol van kennis, vooral op basis van microgegevens ontleend aan het DNB Household Survey (DHS). Het DHS is een jaarlijks terugkerende enquête onder Nederlandse gezinnen. De enquête levert niet alleen feitelijke informatie over zaken als het inkomen, het spaar- en beleggingsgedrag, het woningbezit, de (hypotheek)schulden, de werksituatie en de pensioenopbouw van Nederlanders, maar ook over hun verwachtingen en houding dienaangaande. Regelmatig rapporteert DNB hierover in het Kwartaalbericht en andere publicaties. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) informeert de burger over de risico's van beleggen en heeft op haar website een quiz geplaatst, waarmee men spelenderwijs wordt geïnformeerd en de eigen kennis kan toetsen over de betekenis van een aantal financiële producten, de taken van de AFM en de rechten en plichten van financiële instellingen jegens de consument.

Wat zijn de oorzaken van deze toenemende aandacht voor de financiële geschooldheid van het publiek? De welvaart van de burger is in de afgelopen tien à vijftien jaar per saldo sterk gegroeid. Steeds meer burgers

zijn actief geworden in vermogensmarkten, hetzij rechtstreeks dan wel door te participeren in beleggingsfondsen. De toegenomen participatie in vermogensmarkten is gepaard gegaan of ook wel bevorderd door de opkomst van nieuwe financiële producten en diensten. Deze producten zijn soms zeer complex en zeker voor de minder ervaren belegger moeilijk precies te doorzien. Daarnaast is onder invloed van de liberalisering van markten en de structurele hervormingen in de sociale zekerheid en ouderdagsvoorzieningen in toenemende mate sprake van een verschuiving van beslissingsbevoegdheden van het publieke naar het private domein. Individuele burgers worden aangespoord om meer dan voorheen zelf financiële verantwoordelijkheid voor eigen welzijn en toekomst te dragen. Dit vergt dat zij moeten beschikken over voldoende kennis om zelf of met hulp van anderen beslissingen te kunnen nemen en vooruit te plannen.

Ook gezien vanuit het bredere perspectief van de inrichting van een efficiënte, stabiele en goed functionerende markteconomie is het van belang dat marktwerking en concurrentie niet worden ondermijnd door onvoldoende financiële kennis en vaardigheden bij burgers. De toenemende bezorgdheid over de financiële geschooldheid van huishoudens is mede ingegeven door zaken als de sterke stijging van de (hypotheecaire) schulden van gezinnen, de terugval in de vrije besparingen en de geringe kennis over de eigen pensioenvoorziening.

Nieuw onderzoek naar financiële geschooldheid in Nederland

In september 2005 is in het kader van onderzoek naar de financiële geschooldheid van Nederlandse gezinnen een vragenlijst aan het huishoudpanel van het DHS voorgelegd.³ De vragen werden voorgelegd aan ruim 2000 personen, te weten diegenen die in het gezin de financiën beheren. Ruim 1500 personen vulden de vragenlijst in. Aan de hand van de antwoorden kan een kwantitatief beeld worden geschetst van het niveau van financiële geschooldheid van Nederlanders in algemene zin en van het niveau van financiële kennis en bekwaamheid met betrekking tot beleggen in het bijzonder. De vragenlijst valt uiteen in twee delen. Het eerste deel bevat vijf vragen over *rente en inflatie* (zie box 1). Hiermee wordt een beroep gedaan op de financiële onderlegdheid van de ondervraagden en op basale financieel-economische inzichten die aanhaken bij begrippen als samengestelde rente, geldontwaarding en

Box 1 Vijf vragen over rente en inflatie⁴

- 1) Veronderstel dat u EUR 100 op een spaarrekening hebt en de rente is 2% per jaar. Hoeveel denkt u dan dat u na vijf jaar op de spaarrekening hebt, ervan uitgaande dat u al het geld op deze rekening laat staan: meer dan EUR 102, precies EUR 102 of minder dan EUR 102?
- 2) Veronderstel dat u EUR 100 op een spaarrekening heeft en de rente is 20% per jaar en u neemt nooit geld of rente op. Hoeveel zou u dan na vijf jaar in totaal op de rekening hebben: meer dan EUR 200, precies EUR 200 of minder dan EUR 200?
- 3) Veronderstel dat de rente op uw spaarrekening 1% per jaar is en de inflatie is gelijk aan 2% per jaar. Zou u dan na 1 jaar meer, precies hetzelfde of minder kunnen kopen dan vandaag met het geld op de rekening?
- 4) Stel dat een vriend vandaag EUR 10.000 erft en zijn broer erft EUR 10.000 over drie jaar. Wie van de twee is rijker vanwege de erfenis: mijn vriend, zijn broer of zijn zij even rijk?
- 5) Stel dat uw inkomen in het jaar 2010 is verdubbeld en dat ook de prijzen van alle goederen zijn verdubbeld. Bent u dan in 2010 in staat om meer, hetzelfde of minder dan vandaag te kopen van uw inkomen?

geldillusie. De goede antwoorden zijn weergegeven in een eindnoot.

Het tweede deel van de vragenlijst bevat acht vragen over beleggingen (zie box 2). In de eerste drie vragen worden drie typen beleggingen – spaarrekeningen, aandelen en obligaties – met elkaar vergeleken in termen van risico, verwachte rendementen op de lange termijn en het optreden van waardeschommelingen in de loop van de tijd. De vierde en vijfde vraag appelleren aan de kennis bij het publiek over de gevolgen van risicospreiding van beleggingen. Daarna volgen twee vragen over obligaties, die ingaan op de gevolgen van renteveranderingen en het verkopen van obligaties voordat de looptijd is verstreken. De laatste vraag gaat over de ontwikkeling van huizenprijzen.

Kennis over rente en inflatie

De resultaten van de meting van kennis over rente en inflatie zijn weergegeven in tabel 1. Het aandeel onjuiste antwoorden is verhoudingsgewijs groot voor de vragen over samengestelde rente (vraag 2), geldontwaardiging (vraag 4) en geldillusie (vraag 5). Om een volledig beeld te krijgen van de economische geschooldheid van de Nederlander wordt vervolgens in tabel 2 gezien hoeveel respondenten op alle vijf vragen het juiste antwoord geven. Dan blijkt dat slechts 40% op alle vragen het juiste antwoord geeft. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de kennis van het publiek onder de maat is, al is de kanttekening op zijn plaats dat een goede vergelijkingsmaatstaf ontbreekt.

Box 2 Acht vragen over beleggingen⁵

- 1) Is de volgende uitspraak volgens u waar of niet waar? 'Aandelen zijn normaal gesproken risicovoller dan obligaties.'
- 2) Welke belegging geeft normaal gesproken over een lange periode (bijvoorbeeld tien of twintig jaar) het hoogste rendement: een spaarrekening, obligaties of aandelen?
- 3) Welke belegging vertoont normaal gesproken in de loop van de tijd de grootste schommelingen: een spaarrekening, obligaties of aandelen?
- 4) Is de volgende uitspraak volgens u waar of niet waar? 'Een aandeel van een bedrijf geeft normaal gesproken een zekerder rendement dan een beleggingsfonds dat alleen in aandelen belegt.'
- 5) Wat gebeurt met het risico om geld te verliezen als een belegger zijn geld spreidt over verschillende soorten beleggingen: stijgt, daalt of blijft hetzelfde?
- 6) Als de rente stijgt, wat zou er dan moeten gebeuren met de obligatiekoersen: stijgen, dalen of gelijk blijven?
- 7) Is de volgende uitspraak waar of niet waar? 'Als je een 10-jaars obligatie koopt, betekent dit dat je de obligatie niet na vijf jaar kunt verkopen zonder een flinke boete te betalen.'
- 8) Is de volgende uitspraak waar of niet waar? 'Huizenprijzen in Nederland kunnen nooit dalen.'

Tabel 1 Resultaten met betrekking tot vijf vragen over rente en inflatie

Percentage van het totale aantal respondenten (N=1508)

	Vraag 1	Vraag 2	Vraag 3	Vraag 4	Vraag 5
Juist	90,8	76,2	82,6	72,3	7,8
Niet juist	5,2	19,6	8,6	23,0	24,3
Weet niet	3,7	3,8	8,5	4,3	3,5
Geen antwoord	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4

Bron: DNB Household Survey.

Onderliggend is er een duidelijke relatie met bepaalde persoonskenmerken, ook als rekening wordt gehouden met andere individuele factoren. Zo geven hoger opgeleiden vaker op alle vragen het juiste antwoord. Niettemin geldt ook voor de hoogste opleidingscategorie – personen met een afgeronde universitaire opleiding – dat niet meer dan tweederde alle antwoorden goed heeft. Vrouwen (35% heeft alle vragen goed) scoren significant slechter dan mannen (51% heeft alle vragen goed). Dit hangt mogelijk samen met een verschil in belangstelling voor financiële zaken, een aspect dat in de enquête niet is meegenomen. Personen met een groter vermogen of zij die aandelen bezitten beantwoorden de vragen significant vaker juist. De relatie met inkomen is eveneens positief, maar statistisch gezien minder overtuigend. Opmerkelijk is de gevonden negatieve samenhang met leeftijd. Het adagium ‘Wijsheid komt met de jaren’ is blijkbaar niet van toepassing op de financiële geschouddheid zoals gemeten aan de hand van de vijf basiskennisvragen over rente en inflatie. De negatieve samenhang wordt overigens vooral gevonden bij de 60-plussers. Wellicht speelt hierbij een rol dat ouderen het lastiger vinden om de vragen op juiste wijze te interpreteren.

Kennis over beleggen

Zoals blijkt uit tabel 3 worden de individuele kennisvragen over beleggen heel wisselend beantwoord. Circa 90% van de ondervraagden is zich bewust van het feit dat huizenprijzen niet altijd alleen maar stijgen (vraag 8). Ronduit gebrekkig is de kennis over obligatiebeleggingen. Slechts 25% weet dat obligatiekoersen dalen als de rente stijgt (vraag 6), terwijl niet meer dan 30% weet dat het vroegtijdig van de hand doen van obligaties niet betekent dat je een boete moet betalen (vraag 7). Deze vragen zijn weliswaar analytisch lastiger, maar de ondermaatse kennis over obligaties houdt mogelijk ook verband met het feit dat slechts 5% van de Nederlandse huishoudens in obligaties belegt. De helft van de ondervraagden weet dat aandelen normaal gesproken op langere termijn meer opbrengen dan obligaties en spaartegoeden (vraag 2) en dat het veiliger is om in aandelenfondsen te beleggen dan in het aandeel van slechts één bedrijf (vraag 4). Ruwweg een kwart van de ondervraagden denkt evenwel ten onrechte dat deze stellingen onjuist zijn, terwijl het resterende kwart zegt het juiste antwoord schuldig te moeten blijven. Het merendeel van de ondervraagden weet dat aandelen risicovoller zijn dan obligaties (vraag 1), dat de waarde van aandelen sterker schommelt dan die van obligaties

Tabel 2 Samenvatting resultaten vragen over rente en inflatie

Percentage van totaal aantal respondenten (N=1508)

	Aantal juiste antwoorden					
	Geen	1	2	3	4	Alle 5
Percentage van respondenten	2,3	2,8	6,7	15,1	32,8	40,2

Bron: DNB Household Survey.

Tabel 3 Resultaten met betrekking tot acht vragen over beleggingen

Percentage van het totale aantal respondenten (N=1508)

	Vraag							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Juist	60,2	47,2	68,5	48,2	63,3	24,6	30,0	87,4
Niet juist	15,1	30,1	12,7	24,8	17,4	37,1	28,3	5,9
Weet niet	24,3	22,3	18,4	26,6	19,0	37,5	37,9	6,1
Geen antwoord	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,8	3,9	0,5

Bron: DNB Household Survey.

en spaartegoeden (vraag 3) en dat het risico om geld te verliezen afneemt als beleggingen worden gespreid over verschillende typen activa (vraag 5).

Opmerkelijk is dat slechts 6% van de respondenten alle vragen over beleggen juist heeft beantwoord, terwijl 13% op zeven van de acht vragen het goede antwoord geeft (tabel 4). Dit is wederom een indicatie van een mager kennisniveau, temeer omdat zo'n 25% van de Nederlandse gezinnen direct of indirect belegt in aandelen. Meer nog dan bij de vragen over rente en inflatie blijft de financiële kennis van vrouwen over beleggen achter bij die van mannen. Slechts 8% van de vrouwen had zeven of acht vragen over beleggen goed, tegen 35% van de mannen. Hoger opgeleiden scoren wederom beter. Van personen met een middelbare beroepsopleiding heeft 16% minstens zeven of acht vragen goed, voor personen met een universitaire opleiding is dit 42%. Huishoudens scoren hoger naarmate hun inkomens- en/of vermogenspositie beter is. Niet onverwacht hebben huishoudens, die actief zijn in aandelen, een hogere geschooldheid als het gaat om beleggen. Ook zijn er duidelijke aanwijzingen voor een positief verband tussen de kennis over rente en inflatie enerzijds en beleggingskennis anderzijds, ook als rekening wordt gehouden met persoonskenmerken als

geslacht, leeftijd, inkomen, vermogen en aandeelhouderschap.

Relatie met kennis over macro-economische ontwikkeling

Aan de hand van een eerdere enquête, gehouden onder de deelnemers aan het DHS in mei 2005, is nagegaan in hoeverre het publiek een beeld heeft van de economische groei en de inflatie in het afgelopen jaar of in de afgelopen vijf jaren.⁶ Een kwart van de ondervraagden zegt het antwoord niet te weten. Onder hen die wel een kwantitatieve inschatting geven van de groei en de inflatie – zie tabel 5 – blijkt de spreiding in de antwoorden groot. De jaarlijkse economische groei in de afgelopen vijf jaren was in werkelijkheid gemiddeld 1,2%. De 10% ondervraagden met de hoogste groeiperceptie (het 90% percentiel in de tabel) meent dat de groei in de afgelopen vijf jaren maar liefst 5% per jaar was of meer. De 10% ondervraagden met de laagste groeiperceptie (het 10% percentiel) meent daarentegen dat de economie jaarlijks met 2% of meer is gekrompen. De mediane inschatting van de economische groei in de afgelopen vijf jaren is 2% en ligt daarmee vrij dicht bij de werkelijk-

Tabel 4 Samenvatting resultaten vragen over beleggingen

Percentage van totaal aantal respondenten (N=1508)

	Aantal juiste antwoorden								
	Geen	1	2	3	4	5	6	7	Alle 8
Percentage van respondenten	5,5	9,2	9,1	12,0	13,9	15,7	16,0	12,7	5,9

Bron: DNB Household Survey.

Tabel 5 Kwantitatieve perceptie van jaarlijkse economische groei en inflatie

Economische groei en inflatie in procenten

	Afgelopen 5 jaar	Afgelopen jaar
<i>Economische groei</i>		
90% percentiel	5	4
Mediaan	2	1
10% percentiel	-2	0
Werkelijke economische groei	1,2 ¹	1,6 ¹
<i>Inflatie</i>		
90% percentiel	10	7
Mediaan	3	2
10% percentiel	2	1
Werkelijke inflatie	2,6 ¹	1,8 ¹

1 De laatst bekende groeirealisatie is die voor het vierde kwartaal van 2004, het laatst bekende inflatiecijfer heeft betrekking op maart 2005. Vijfjaars-gemiddelden zijn gebaseerd op de laatste 20 kwartalen (economische groei) en de laatste 60 maanden (inflatie) zoals die op dat moment beschikbaar waren. Bron: DNB Household Survey.

ke groei. Deze mediaan geeft aan bij welke groeivoet de ene helft van de ondervraagden een hogere en de andere helft een lagere economische groei heeft waargenomen. Ook ten aanzien van de economische groei in alleen het afgelopen jaar is sprake van een aanzienlijke spreiding in de antwoorden (het 90% percentiel ligt bij 4% groei, het 10% percentiel bij 0% groei), al is deze minder groot dan voor de groei over de afgelopen vijf jaar.

Het beeld voor de inflatie is vergelijkbaar. Ook hier is sprake van een forse spreiding in de antwoorden, vooral naar boven. Het 90% percentiel voor de gepercipieerde inflatie over de afgelopen vijf jaar ligt bij een inflatievoet van 10%, terwijl de werkelijke inflatie gemiddeld 2,6% was. Het 90% percentiel voor de gepercipieerde inflatie in alleen het afgelopen jaar ligt bij een inflatievoet van 7%, terwijl de inflatie in werkelijkheid 1,8% was. Ook voor de inflatie – meer nog dan voor de groei – geldt dat de mediane perceptie vrij dicht bij de werkelijke inflatie ligt.

Door een maatstaf te construeren voor de precisie waarmee de respondenten de groei en inflatie percipiëren is het mogelijk de samenhang met persoonskenmerken van de respondenten nader te onderzoeken. De precisie van de groeipercepties is hoger voor mannen, voor de hogere inkomens en voor respondenten met een grotere financiële geschouddheid. Opvallend

genoeg is dit laatste verband sterker met eenvoudige financiële kennis en vaardigheden, zoals gemeten aan de vragen over rente en inflatie (zie box 1), dan met beleggingskennis. Andere persoonskenmerken spelen geen wezenlijke rol in de nauwkeurigheid van groeipercepties. De mate waarin huishoudens de inflatie nauwkeurig percipiëren hangt eveneens positief samen met het inkomen en met de financiële of beleggingskennis. Ook hebben mannen een significant nauwkeuriger inflatieperceptie. Daarnaast wordt voor aandeelhouders en voor hen, die in het huishouden de administratie en uitgaven bijhouden, een significant preciezer inflatiebewustzijn gevonden.

Helpt een beter financieel kennisniveau?

Het uit het onderzoek opdoemende beeld ten aanzien van de financiële kennis is niet erg gunstig. Is dit een reden tot zorg en ligt hier een belangrijke taak voor overheid, onderwijs, financiële instellingen en toezichthouders om het publiek verder op te leiden in financiële onderlegdheid? Dit onderzoek is een eerste aanzet om gegevens te verzamelen die in de toekomst gebruikt kunnen worden om antwoord op deze vragen te kunnen geven.

Resultaten van onderzoek voor de Verenigde Staten wijzen op een positieve samenhang tussen financiële geschouddheid enerzijds en financieel gedrag anderzijds.⁷ Daarbij staat vooral het sparen voor het pensioen de laatste tijd in de belangstelling. Bekend is dat Amerikaanse consumenten, die de pensioenleeftijd naderen, zich veelal geconfronteerd zien met te lage besparingen. Overigens doet zich in Engeland, waar het pensioensysteem een aantal jaren geleden een substantiële hervorming heeft ondergaan met als gevolg dat mensen zelf veel moeten plannen en beslissen, eenzelfde situatie voor. Tegelijkertijd blijkt dat mensen, die hun pensioenbesparingen bewust plannen, doorgaans beschikken over grotere vermogens.⁸ In een zeer recente studie op basis van een enquête onder Amerikaanse 50-plussers wordt gevonden dat een groot deel van deze groep geen notie heeft van economische begrippen zoals aandelenrisico, inflatie en samengestelde rente. In het bijzonder geldt dit voor vrouwen, minderheden en laagopgeleiden. Interessant in het kader van het onderwerp van dit artikel is dat in de VS financiële kennis en pensioenplanning duidelijk met elkaar samenhangen, en dat financieel geschoolden ook eerder slagen in hun planning.⁹ Voorzichtig kan uit het Amerikaanse onderzoek de conclusie worden getrokken dat een hoger

niveau van financiële geschooldheid de financiële planning van de gezinsfinanciën en het pensioen bevordert en daarmee bijdraagt aan een meer evenwichtig bestedingspatroon van gezinnen over de levenscyclus. In een vergrijzende samenleving kan dit de stabiliteit van de economische ontwikkeling ten goede komen. Voor Nederlandse gezinnen is vastgesteld dat een hoger niveau van financiële geschooldheid het beeld dat mensen hebben van de macro-economische ontwikkeling scherper maakt. Aangenomen mag worden dat een nauwkeurigere perceptie van de economische groei en de inflatie op zijn beurt bijdraagt aan de kwaliteit van de beslissingen die huishoudens nemen ten aanzien van hun financiële toekomst.

Samenvattende conclusies

Huishoudens worden in toenemende mate zelf verantwoordelijk voor het nemen van beslissingen met mogelijk grote financiële consequenties, enerzijds door een grotere keuzevrijheid op verschillende terreinen (zoals levensloop, zorgverzekeringen, energiemarkt) en anderzijds door een terugtrekkende overheid op het gebied van bijvoorbeeld sociale verzekeringen en (vroeg)pensioenvoorzieningen. Dit alles roept de vraag op in hoeverre het publiek voldoende financieel onderlegd is en de ontwikkeling van financiële vaardigheden gelijke tred heeft gehouden met het toenemende beroep dat daarop wordt gedaan. Tegen deze achtergrond doet dit artikel verslag van een onderzoek naar het financiële kennisniveau van Nederlandse huishoudens. De conclusie is dat de financiële kennis van het Nederlandse publiek op zijn best beperkt blijkt en dat dit nadelig is voor de nauwkeurigheid waarmee het de macro-economische ontwikkeling percipieert.

Voorzichtigheid is evenwel geboden bij het trekken van al te stevige conclusies. Of de gevonden samenhangen tussen de mate van financiële geschooldheid en individuele persoonskenmerken kunnen worden benut voor beleidsdoeleinden hangt af van de vraag wat oorzaak en gevolg is. Wijst het positieve verband tussen de financiële kennis en de vermogenspositie van mensen erop dat individuen financieel beter geïnformeerd raken omdat ze meer vermogen hebben of actief beleggen, of juist omgekeerd, dat zij rijker worden omdat ze financieel beter onderlegd zijn? In vervolgonderzoek zal hierop worden ingegaan. Dit is nodig om uit de nu verzamelde informatie robuuste implicaties af te leiden. Ook is er nog geen goede notie van wat de financiële basiskennis van mensen zou moeten zijn en hoe en wanneer deze kennis het beste kan worden verworven. Duidelijk is wel dat het onderwerp financiële

geschooldheid steeds meer aandacht krijgt en dat wereldwijd meer werk wordt gemaakt van de financiële voorlichting en training van het publiek door financiële instellingen, toezichthouders en consumentenorganisaties. Verder zal het individu in de toekomst door meer bezig te zijn met financiële aangelegenheden en door te leren van ongelukkige beslissingen ook zelf betere financiële vaardigheden ontwikkelen. Dit betekent dat, ook los van extra inspanningen op het terrein van voorlichting en training, een autonome stijging van het financiële kennisniveau is te verwachten. Niettemin is het een illusie te veronderstellen dat iedereen zich zal ontwikkelen tot financieel expert. Hoewel het financiële kennisniveau zeker beter kan, bestaat er een grens aan wat van het publiek kan worden verwacht. Anderzijds hoeven burgers niet altijd zelf over financiële expertise te beschikken. Zij kunnen bij het nemen van complexe financiële beslissingen immers de hulp van derden invoeren. Daarbij is het van groot belang dat mensen gemakkelijk toegang hebben tot deskundig en onafhankelijk financieel advies.

Geraadpleegde literatuur

- Ameriks, J., A. Caplin en J. Leahy (2003), Wealth accumulation and the propensity to plan, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 68, 1007-1047.
- Braunstein, S., en C. Welch (2002), Financial Literacy: an Overview of Practice, Research, and Policy, *Federal Reserve Bulletin*, November 2002, 445-457.
- Christensen, C.A., P.J.A. van Els en M.C.J. van Rooij (2006), Dutch households' perceptions of economic growth and inflation, *De Economist*, vol. 154, no. 2, te verschijnen.
- Financial Services Authority (2005), *Measuring financial capability: an exploratory study*, Prepared for the Financial Services Authority by Personal Finance Research Centre, University of Bristol, FSA, June 2005.
- Hilgert, M.A., J.M. Hogarth en S.G. Beverly (2003), Household Financial Management: the Connection between Knowledge and Behavior, *Federal Reserve Bulletin*, July 2003, 309-322.
- Lusardi, A. (2003), Planning and saving for retirement, *Working paper*, Dartmouth College, us.
- Lusardi, A., en O. Mitchell (2005), Financial literacy and planning: implications for retirement wellbeing, *DNB Working Paper* nr. 78.

¹ Braunstein en Carolyn (2002); Hilgert, Hogarth en Beverly (2003).

² Financial Services Authority (2005).

³ Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met professor Lusardi van Dartmouth College en professor Alessie van de Universiteit van Utrecht.

⁴ De goede antwoorden zijn: 1) meer dan EUR 102, 2) meer dan EUR 200, 3) minder, 4) mijn vriend, en 5) hetzelfde.

⁵ De goede antwoorden zijn: 1) waar, 2) aandelen, 3) aandelen, 4) niet waar, 5) daalt, 6) dalen, 7) niet waar, en 8) niet waar.

⁶ Christensen, Van Els en Van Rooij (2006).

⁷ Hilgert, Hogarth en Beverly (2003).

⁸ Zie Lusardi (2003) en Ameriks, Caplin en Leahy (2003).

⁹ Lusardi en Mitchell (2005).